

Hvad skal vi med en kunstlov?

Af Elsa Gress, forfatter

En kunstlov er en selvmodsigelse, en *contradictio in terminis*, al den stund love normalt er noget begrænsende, indkredsede, definerende, på forhånd afgørende, kort sagt: *indskrænkninger*, der er mere, og undertiden mindre nødvendige i samfundet, som må afgrænse den enkeltes magtudfoldelse for at beskytte medborgere, og i sidste instans samfundet selv. (»Thi var ikke lov i landet, ville den mest tage som mest kunne få.«) Love er restriktive og kan kun meget indirekte være baggrund for noget skabende, nemlig ved at tillade dets eksistens og udfoldelse og forbyde hvad der hindrer denne eksistens og udfoldelse.

Kunst derimod er ikke et spørgsmål om magt der truer nogen, det er i bedste fald det mest skabende mennesker kan foretage sig, både som ydere og nydere, og det er på en gang det mest personlige og mest universelle menneskesprog der findes. Per definition står kunst over både lovens bogstav og ånd, selv om kunstnerne, der producerer kunsten ikke gør det som samfundsborgere. Man kan ikke lovgive om eller for kunst, højst *mod* det og dem der truer kunsten og dens udøvere. Og mens der nok er mange der ønsker kunstnere hen hvor peberet gror, og endnu flere der finder det besynderligt, at de skal have noget at leve af, er der ingen gruppe der endnu åbent har erklæret deres hensigt om at udrydde kunstnere og ødelægge deres arbejder. Vi behøver altså ingen »kunstlov« til beskyttelse af kunst og kunstner, der er beskyttet under de almindelige borgerlige love. Og hvad behøver vi så en kunstlov til? Ja, hvad . . .

Denne modsætning i selve begrebet kunstlov, som vi bruger det, påpeges her ikke for at gøre grin med de mange mennesker af god vilje, der har afstedkommet det danske kunstlovkompleks, der er avanceret i forhold til de fleste andre landes, for så vidt de overhovedet har kunstlovgivning. Den påpeges for at komme den sjældent udtalte, men des oftere underforståede forestilling til livs, at man, ad den positive, dvs. *opmuntrende* lovgivnings vej, naturligvis med finansiel indsats til at præmiere de artige, ligefrem kan fremkalde dels talenter, dels et gunstigt kunstklima, der ikke er der. Det kan man ikke, og jo hurtigere den tanke opgives, jo bedre.

Man kan derimod gennem en sådan lovgivning, der uvægerligt *må* favorisere og belønne, og tilsvarende udelukke og »straffe« (og det uanset i hvor god tro og dygtigt den end administreres) gøre to ting: a) over-fremhæve det allerede accepterede, derunder det mindre gode, livlige og talentfulde, hvad der måske ikke er særlig slemt, ud over det økonomiske spild, men heller ikke særlig positivt, og b) undertrykke og vanskeliggøre det livfulde, spændende, frugtbare og inspirerende, simpelt hen ved *ikke* at se det og opmuntre det. Og det er jo værre. Så meget værre som de forhåndenværende midler til opmuntring og støtte er begrænsede, og de *apparater* hvorigennem al kunst i dag (og ikke bare film) må passere for at nå et publikum, efterhånden er prohibitivt dyre i drift, så at ingen af dem, uanset god vilje, kan tillade sig at opmuntre og støtte det ikke accepterede, uden om loven og statsstøtten.

Jeg kan ikke se nogen løsning på dette dilemma – dvs. ingen løsning der har chance for at blive gennemført uden (ublodig) revolution, men det skal jo ikke hindre nogen i at drømme. Min ønskedrøm for fremtiden, helst også den nære, er da følgende: Ophæv al kunstlovgivning der involverer juryer, repræsentantskaber, bedømmelser, graderinger, fordelinger, præmieringer og andet kunst- og menneske-fjendtligt djævelskab, der alligevel aldrig vil kunne administreres retfærdigt og fornuftigt, i betydningen æstetisk og økonomisk

rimeligt. Lige meget hvor ihærdigt de pågældende »dommere« arbejder (de vil aldrig kunne »se« hvad der er dem fremmed, og det kan netop være det, det kommer an på). *Brug i stedet midlerne, samt alle de midler der tænkes brugt til at lave flere rammer om kunst der ikke er der (endnu), til at skabe et frit, selvejende, eller statsejet generalapparat, der simpelt hen omfatter alle former for produktionsapparater og agentforanstaltninger – trykkerier, forlag, teatre, filmproduktionsapparater, filmdistribution, gallerier, musikforlag, orkestre, »moogs« osv. Og lad dette apparat (eller rettere disse apparater) være tilgængeligt for hvem der kan bruge det. Dvs. kunstnerne. Uden hensyn til nationalitet – det er meget vigtigt at få brudt det fjollede og antikunstneriske nationale kunst»protektions«system, hvorefter udenlandsk kunst ikke kan støttes – i virkeligheden det modsatte af reel protektion af den lokale kunst. Og uden indskudte dommere, der skal afgøre om Petersen er ti- eller femtusind mere værd end Sørensen.*

For det er og bliver det ene, vitale spørgsmål for både kunstnerne og deres publikum, at de kan komme til. Ikke bare til at arbejde og fungere som kunstnere – det kan malere og skribenter jo uden større omkostninger, mens billedhuggere, komponister, teater og film og tv-folk ikke engang kan komme til at fungere uden apparatet. Men også komme i kontakt med publikum – og det kan ingen kunstnere, heller ikke skribenter og malere, uden mangfoldiggørelses- og distributionsapparat. Ved den åbne adgang til et offentligt, frit produktions- og distributionsapparat for kunstnere ville man omgå og undgå alle bedømmelsesvanskeligheder, der vil blive sværere og sværere med den accelererede udvikling, også i kunsten.

Et sådant »generalapparat« behøvede ikke at udelukke private alternativer, som altid vil være velkomne for de etablerede, der *har* publikum. Men det ville løse de væsentlige problemer, som simpelt hen, ikke mindst for teaters og films vedkommende, er uløseligt på den nuværende basis, nemlig den private, ustøttede drift af apparater, og den enkelte kunstners adgang til at udøve sin kunst, der også er hans/hendes erhverv, så han/hun kan leve af det og producere videre. Og det ville løse det ellers ubesvarlige spørgsmål om talentreserven (er den der, er den der ikke?) idet reserven af sig selv ville komme for dagens lys.

For dyrt? Næppe dyrere end administration, ministerium, repræsentantskab, støtte, legater, pensioner og hædersgaver tilsammen er nu. Og så ville der jo også blive *indtægter* for apparatet. De indtægter der nu går til hundreder af private foretagender. Uigennemførligt? Ikke hvis man ville.

Lad det være sagt klart: når man påpeger, som sandt er, at ingen lov eller støtteordning i sig selv kan skabe god kunst eller godt kunstklima, siger man *ikke* dermed (i alt fald ikke jeg), at det ikke er godt for kunstnere at kunne leve og endda betale deres regninger. Det er godt for dem, de gode som de mindre gode. Men det var og er ikke godt for dem at være under forsorg og stadig bedømmelse udefra. Deres arbejder skal købes og bruges, ikke belønnes eller overses. Endnu engang: *Adgangen til at skabe og »nå ud« er og bliver det væsentlige.*

Holder kulturministerens bukser?

Af stud. mag. Søren Vinterberg

Med bukser, som uopholdelig knager, men følgelig også har holdt hidindtil, skræver ministeren for kulturelle anliggender over kunstens dobbelthed og kulturlivets kløftethed.